

پیام انجمن روان‌شناسی ایران به مناسبت بازگشایی دانشگاه‌ها

بازگشت به دانشگاه؛ ضرورتی فراتر از بازگشایی کلاس‌ها

دانشجویان در شرایطی به دانشگاه بازمی‌گردند که جنگ دوازده‌روزه، حوادث دی‌ماه ۱۴۰۴ و جنگ چهل‌روزه را پشت سر گذاشته‌اند و اکنون نیز با تورم اقتصادی، فشارهای معیشتی و ابهام نسبت به آینده مواجه‌اند. این شرایط، افزون بر پیامدهای مستقیم انسانی و اجتماعی، می‌تواند با افزایش نگرانی و نااطمینانی، تضعیف احساس امنیت و کنترل، فرسودگی روانی، کاهش امید به آینده و گسست در روابط و احساس تعلق دانشگاهی همراه باشد. البته تجربه این شرایط یکسان نیست و نمی‌توان آن را به همه دانشجویان تعمیم داد.

از منظر روان‌شناسی انتقادی، این پیامدها را نباید صرفاً به توانایی سازگاری یا ویژگی‌های فردی دانشجویان نسبت داد. شرایط اقتصادی، اجتماعی و نهادی، در شکل‌گیری فرصت‌ها، محدودیت‌ها و تجربه روان‌شناختی افراد نقش دارند. بنابراین، مسئولیت ارتقای سلامت روان دانشجویان، در کنار خود آنان، متوجه ساختارها و سیاست‌هایی نیز هست که کیفیت زندگی و تحصیل را شکل می‌دهند.

آموزش آنلاین، در دوره‌ای که جایگزین ضروری آموزش حضوری بود، امکان تداوم نسبی آموزش را فراهم کرد؛ اما نتوانست جایگزین کامل تجربه اجتماعی و علمی دانشگاه شود. در این دوره، فرصت تعامل مستقیم، گفت‌وگوی علمی، یادگیری مشارکتی و تجربه تعلق دانشگاهی محدود شد. این محدودیت‌ها، بخشی از حیات دانشگاهی را تضعیف کرد و به روح دانش‌خده وارد ساخت. از این رو، بازگشایی کلاس‌ها به‌تنهایی برای ترمیم این گسست‌ها کافی نیست.

در این میان، استادان نیز با چالش‌هایی از جمله فشارهای مالی، دشواری‌های حرفه‌ای و محدودیت تعاملات بین‌المللی در حوزه علم مواجه‌اند؛ شرایطی که می‌تواند بر پویایی علمی، انگیزه و ظرفیت نهادی دانشگاه‌ها اثر بگذارد.

از این رو، بازگشایی دانشگاه‌ها باید فرصتی برای بازنگری در سیاست‌ها و فراهم‌کردن زمینه پویایی، سرزندگی، احساس تعلق و عاملیت دانشجویان باشد. مدیران دانشگاهی، استادان، مراکز مشاوره و خود دانشجویان، هر یک در ایجاد

محیطی مناسب نقش دارند؛ اما تحقق پایدار این هدف، بیش از هر چیز، نیازمند سیاست‌گذاری‌های مسئولانه، همدلانه و مبتنی بر شواهد است.

انجمن روان‌شناسی ایران، در این راستا، توجه سیاست‌گذاران و مسئولان را به موارد زیر جلب می‌کند:

- **اولویت رویکردهای همدلانه و ارتقایی و تقویت سرمایه اجتماعی:** بازنگری در رویه‌ها و انتظارات دانشگاهی با توجه به شرایط متفاوت دانشجویان و استادان و اولویت‌دادن به تعاملات همدلانه، حمایتگر و سازنده؛ با هدف بازسازی اعتماد متقابل، تقویت احساس تعلق و فراهم کردن زمینه مشارکت فعال در حیات علمی و اجتماعی دانشگاه. در این مسیر، روش‌های حمایتی و ارتقایی باید بر اقدامات تنبیهی مقدم باشند.
- **ترمیم حیات علمی و اجتماعی دانشگاه:** تقویت فرصت‌های گفت‌وگو، تعامل حضوری، فعالیت‌های جمعی و مشارکت دانشجویان در تصمیم‌گیری‌ها، به‌منظور احیای پویایی دانشگاه و روح پرسشگری و دانش.
- **توجه به پیامدهای روانی و اجتماعی رخدادها:** فراهم کردن حمایت‌های دسترس‌پذیر و متناسب برای آسیب‌دیدگان حوادث و جنگ‌ها و جامعه دانشگاهی، با رویکردی کرامت‌مدار، غیرانگ‌زننده و توانمندساز.
- **توجه به شرایط اقتصادی و نابرابری‌های آموزشی:** اتخاذ تدابیر حمایتی برای کاهش اثر فشارهای معیشتی بر استمرار تحصیل و مشارکت علمی و بازنگری در انتظارات آموزشی متناسب با شرایط واقعی دانشجویان.
- **تقویت ظرفیت علمی و ارتباطات بین‌المللی:** حمایت از استادان و پژوهشگران و گسترش فرصت‌های تعامل و همکاری علمی، به‌منظور حفظ پویایی علمی و چشم‌انداز حرفه‌ای نسل جوان.
- **مشارکت‌دادن جامعه دانشگاهی در سیاست‌گذاری:** شنیدن تجربه‌ها و دیدگاه‌های دانشجویان، استادان و کارکنان و بهره‌گیری از شواهد علمی در تدوین، اجرا و ارزیابی سیاست‌های بازگشایی و بازسازی دانشگاه‌ها.

بازگشایی دانشگاه‌ها، فرصتی ارزشمند است؛ اما بازگشت به حیات عادی دانشگاه، صرفاً با بازگشت به کلاس‌ها محقق نمی‌شود. احیای روح دانش، اعتماد، تعلق و امید، مستلزم بازسازی شرایط اجتماعی و نهادی‌ای است که امکان یادگیری، پرسشگری، ارتباط و مشارکت را فراهم می‌کنند.

انجمن روان‌شناسی ایران، ضمن تبریک آغاز سال تحصیلی جدید، امیدوار است با توجه مسئولانه سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران به این ضرورت‌ها، سال تحصیلی جدید زمینه‌ای برای دانشگاهی پویاتر، انسانی‌تر و توانمندسازتر باشد؛ دانشگاهی که در آن سلامت روان، کرامت انسانی و آزادی و پویایی علمی، اجزایی جدایی‌ناپذیر از کیفیت آموزش عالی تلقی شوند. انجمن روان‌شناسی ایران آمادگی خود را برای ارائه دیدگاه‌های علمی و همکاری تخصصی با سیاست‌گذاران و نهادهای دانشگاهی در مسیر بازسازی و ارتقای حیات روانی، اجتماعی و علمی دانشگاه‌ها اعلام می‌کند.

انجمن روان‌شناسی ایران

سوم مهرماه ۱۴۰۵